

ЗМІСТ

Цільова настанова.....	3
Структура навчальної дисципліни.....	8
<i>Тема № 1.</i> Конституційне право як галузь права, юридична наука та навчальна дисципліна.....	10
<i>Тема № 2.</i> Конституція як Основний Закон в суспільства і держави.....	20
<i>Тема № 3.</i> Засади конституційного ладу сучасних держав.....	29
<i>Тема № 4.</i> Основи конституційно-правового статусу особи в сучасних державах.....	46
<i>Тема № 5.</i> Громадянство в сучасному світі.....	68
<i>Тема № 6.</i> Основи правового статусу іноземців та осіб без громадянства.....	76
<i>Тема № 7.</i> Основи конституційно-правового статусу національних меншин у сучасних державах.....	82
<i>Тема № 8.</i> Конституційно-правове регулювання форм безпосередньої демократії.....	89
<i>Тема № 9.</i> Система органів публічної влади в сучасних державах.....	107
<i>Тема № 10.</i> Глава держави в сучасному світі. Конституційно-правовий статус Президента України.....	115
<i>Тема № 11.</i> Парламент у сучасних державах. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України.....	128
<i>Тема № 12.</i> Конституційно-правовий статус уряду, центральної та місцевих органів виконавчої влади.....	147

<i>Тема № 13.</i> Судова влада в сучасних державах. Конституційно-правові засади організації судової влади в Україні.....	157
<i>Тема № 14.</i> Конституційна юстиція в сучасних державах.....	166
<i>Тема № 15.</i> Конституційно-правовий статус правоохоронних органів сучасних держав.....	178
<i>Тема № 16.</i> Територіальний устрій України.....	186
<i>Тема № 17.</i> Конституційно-правові основи місцевого самоврядування.....	191
Рекомендована література.....	201

Цільова настанова

Конституційне право як навчальна дисципліна має велике значення у підготовці юриста. Як навчальна дисципліна, конституційне право вивчається у всіх юридичних вузах. Вивчення цієї дисципліни покликане допомогти здобувачам вищої освіти набутти комплекс знань про зміст конституційного права, зокрема про поняття, предмет, методи, норми цієї галузі, правовідносини, джерела, систему конституційного права, про пріоритет людини, її прав і свобод, про засади конституційного ладу, принципи державного ладу та організацію публічної влади. Ознайомлення майбутніх юристів з конституційним законодавством розвиває не тільки професійну, а й загальну правову та політичну культуру, відіграє суттєву роль у процесі формування у них демократичного світогляду. Цьому сприяють лекції викладачів, робота на семінарських заняттях, індивідуальна робота здобувачів вищої освіти, вивчення ними рекомендованих наукових праць, написання курсової та модульних робіт. Методика викладання конституційного права побудована на оптимальному співвідношенні теоретичних і практичних знань, що створює всі підстави для отримання здобувачами вищої освіти глибоких теоретичних знань та практичних вмінь і навичок. Забезпечується впровадження до навчального процесу останніх конституційно-правових документів, найновіших відомостей з основ конституційного права України та зарубіжних країн.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Конституційне право» є набуття здобувачами вищої освіти стійких знань про загальносвітовий та національний досвід конституційного розвитку, формування у них вміння правильно застосовувати відповідне конституційне законодавство та оцінювати конкретні конституційно-правові явища.

Завданням вивчення навчальної дисципліни «Конституційне право» є:

- ознайомлення з предметом, джерелами, суб'єктами та нормами конституційного права як галузі права;
- засвоєння основних понять і положень конституційного права;
- вивчення історії розвитку конституцій, порядок прийняття, внесення змін та доповнень до них;
- засвоєння конституційно-правових основ суспільного ладу, територіального устрою держави, конституційно-правового статусу людини і громадянина тощо;

- опанування найважливіших категорій та положень науки конституційного права, основних принципів і форм організації та здійснення державної влади;
- формування у студентів навичок роботи із законодавством.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- еволюцію, сучасний стан й основні тенденції розвитку конституційного права як провідної галузі національної системи права;
- сучасний стан конституційно-правового регулювання різних сфер суспільно-політичного життя в Україні та зарубіжних країнах;
- сутність основних проблем конституційного процесу в Україні;
- основні напрямки забезпечення правового становища особи та інститутів громадянського суспільства, конституційних форм безпосередньої демократії;
- конституційно-правовий статус органів державної влади та місцевого самоврядування, напрями подальшого правового забезпечення діяльності інститутів публічної влади в Україні;
- основи територіальної організації влади в Україні та зарубіжних країнах, основні напрями та проблеми законодавчого забезпечення реформи адміністративно-територіального устрою України.

вміти:

- аналізувати основні тенденції розвитку конституціоналізму в Україні та зарубіжних країнах;
- аналізувати чинне конституційне законодавство з точки зору конституційно-правової теорії;
- застосовувати дані науки конституційного права у процесі розробки методів вирішення проблем конституційно-правового регулювання суспільних відносин.
- здійснювати конституційно-правову кваліфікацію подій і явищ, що відбуваються у різних сферах суспільного життя;
- давати конституційно-правову оцінку правових актів, що складаються у процесі професійної діяльності або надходять від інших органів та посадових осіб;
- давати фахову оцінку подій і явищ у суспільно-політичному житті України та зарубіжних країн;
- будувати професійну діяльність та стосунки з оточуючими на конституційних принципах (державний суверенітет, верховенство права, законність, пріоритет прав людини тощо).

Організаційно-методичні вказівки

Конституційне право – провідна (фундаментальна) галузь національного права, являє собою сукупність правових норм, перш за все принципів і норм конституції, які закріплюють основи політичної та економічної організації суспільства, форму держави, порядок і принципи формування та компетенцію органів державної влади, основи правового статусу людини і громадянина. Конституційному праву притаманні такі ознаки:

Конституційне право належить до галузей публічного права, оскільки предмет правового регулювання цієї галузі права пов'язаний з публічним здійсненням влади народу, держави та територіальної громади.

Конституційне право має предметом правового регулювання найбільш важливі суспільні відносини у політичній та інших сферах суспільного і державного ладу.

Конституційне право має свій метод правового регулювання, тобто сукупність прийомів і способів юридичного впливу на суспільні відносини, які є предметом цієї галузі права.

Конституційне право має досить розгалужену систему. Ця система представлена такими елементами, як природне і позитивне право; матеріальне і процесуальне право; загальна й особлива частина тощо. Але традиційними елементами системи конституційного права залишаються інститути і норми конституційного права.

Для конституційного права України характерна особлива система галузевих джерел права. Основне джерело конституційного права України – Конституція України 1996 р. – є одночасно головним джерелом всієї системи національного права і виступає пріоритетною цінністю правової системи України загалом.

Функції конституційного права України, тобто основні напрямки і види його впливу на суспільні відносини поширюються на всі або більшість сфер суспільного та державного життя України – політичну, економічну, соціальну, культурну (духовну, ідеологічну), зовнішньополітичну та інші тісно пов'язані з ними сфери.

Для конституційного права характерне широке коло суб'єктів відповідних галузевих правовідносин.

Конституційне право передбачає особливий вид суспільних відносин, пов'язаних із юридичною відповідальністю за порушення конституційно-правових норм.

Конституційне право має винятково важливе значення для національної системи права і правової системи держави загалом.

Конституційне право відіграє дуже важливу роль у суспільстві та державі, виступаючи одночасно як загальновизнаною соціальною цінністю (благом), так і засобом пізнання дійсності. На відміну від інших галузей права, положення норм цієї галузі права, конституційно-правові дослідження та конституційна освіта є важливими для кожної людини, незалежно від її політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання та інших ознак.

Основним предметом правового регулювання конституційного права є суспільні відносини, які виникають і діють в процесі здійснення влади народом України.

Предмет навчальної дисципліни конституційного права опосередковує собою чотири групи (блоки) суспільних відносин:

1. Відносини, які складають основоположні засади народовладдя, суверенітету народу.

Суверенітет народу – це природне право народу бути верховним і повновладним на своїй території. Суверенітет буває потенційним і реальним.

Потенційним суверенітетом володіє практично будь-який етнос, незалежно від того, має він свою державність чи ні, оформився він у таку історичну спільність, як народ, визнаний він іншими державами і націями чи ні.

Реальний суверенітет – це втілення в життя суверенних прав народу, його волі йти таким шляхом, який він вважає найкращим. Суверенна воля народу вільно сформована і втілена у відповідних документах (передусім у Конституції, конституційних законах), і є єдиним джерелом державної влади.

2. Відносини, які розкривають побудову, устрій держави, як організації влади народу і для народу.

Влада – необхідний спосіб організації суспільства, процесів, що відбуваються в ньому, в тому числі за рахунок авторитарних методів, які передбачають можливість нав'язування волі суб'єкта влади, застосування в разі потреби примусу.

3. Відносини, які опосередковують основоположні засади функціонування держави.

Основними з них є гуманізм, демократизм, розподіл влад, виразом якого є механізм стримань і протипа, взаємного контролю гілок влади, їх врівноваженості.

Такі засади забезпечують стабільність і належну цілеспрямованість функціонування держави, її соціальний характер.

4. Відносини, що визначають характер зв'язків між державою і конкретною особою. Це:

- а) відносини громадянства, під якими, звичайно, розуміють постійний правовий зв'язок між особою і державою, що надає їм відповідні права й покладає певні обов'язки;
- б) відносини фундаментальних прав громадян: економічних, політичних, соціальних, культурних, екологічних;
- в) відносини гарантій реалізації прав і свобод;
- г) відносини, що впливають із факту відповідальності держави перед особою і навпаки.

Наукові та методологічні основи – навчальний курс ґрунтується на сучасних досягненнях правової науки та діючій законодавчій базі. Це забезпечує актуалізацію набутих здобувачами вищої освіти знань та ефективне застосування їх в майбутній професійній діяльності.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	усього	у тому числі		
		Л. з.	С. з.	С. р.
Тема 1. Конституційне право як галузь права, юридична наука та навчальна дисципліна	8	2	2	4
Тема 2. Конституція як основний Закон суспільства і держави	8	2	2	4
Тема 3. Засади конституційного ладу сучасних держав	10	2	4	4
Тема 4. Основи конституційно-правового статусу особи в сучасних державах.	14	2	4	8
Тема 5. Громадянство в сучасному світі	8	2	2	4
Тема 6. Основи правового статусу іноземців та осіб без громадянства в Україні	10	2	2	6
Тема 7. Основи конституційно-правового статусу національних меншин у сучасних державах	8	2	2	4
Тема 8. Конституційно-правове регулювання форм безпосередньої демократії	12	4	4	4
Тема 9. Система органів публічної влади в сучасних державах	6	2	2	2
Тема 10. Глава держави в сучасному світі. Конституційно-правовий статус Президента України	12	2	4	6
Тема 11. Парламент у сучасних державах. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України	12	2	4	6
Тема 12. Конституційно-правовий статус уряду, центральних та місцевих органів виконавчої влади	10	2	2	6

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	усього	у тому числі		
		Л. з.	С. з.	С. р.
Тема 13. Судова влада в сучасних державах. Конституційно-правові засади організації судової влади в Україні	8	2	2	4
Тема 14. Конституційна юстиція в сучасних державах	6		2	4
Тема 15. Конституційно-правовий статус правоохоронних органів сучасних держав	6		2	4
Тема 16. Територіальний устрій України.	4		2	2
Тема 17. Конституційно-правові основи місцевого самоврядування	8	2	2	4
Усього годин на навчальну дисципліну	150	30	44	76

Тестові завдання

Знаходяться на кафедрі в електронному вигляді

Тема № 1. Конституційне право як галузь права, юридична наука та навчальна дисципліна

Навчальна мета занять: формування комплексного уявлення про конституційне право у всіх його трьох аспектах: як галузь права, науку та навчальну дисципліну.

Всього годин 8, у т. ч.: лекція 2, семінарські заняття 2, самостійна робота 4.

Методичні рекомендації по вивченню теми

Розкриваючи перше питання, здобувач вищої освіти повинен дати визначення конституційного права як галузі права, науки та навчальної дисципліни та аргументовано пояснити різницю між ними. Необхідно визначити місце конституційного права як галузі в національній системі права, встановити співвідношення, що існує між конституційним правом як наукою та навчальною дисципліною. Охарактеризувати джерела, систему і функції конституційного права – науки і конституційного права – навчальної дисципліни.

При відповіді на друге питання варто розпочати із загальнотеоретичної тези про те, що всі галузі права розрізняються за двома критеріями: за предметом і методом правового регулювання. Зверніть увагу на те, що означає «політичний зміст» і «правова форма» відносин, що складають предмет конституційного права.

Метод конституційного права слід розглядати як певний «правовий арсенал», що використовується для цілеспрямованого впорядкування політико-правових відносин. При цьому метод правового регулювання не може зводитися до якогось одного чи навіть кількох способів: особливості методу полягають як раз у неповторному поєднанні певних способів правового регулювання. Окремі способи можуть використовуватися і в інших галузях права, однак уся сукупність, конкретний «набір» цих способів, є неповторним.

Розглядаючи питання про систему конституційного права, слід виходити із загальнотеоретичного постулату про те, що ця система є відображенням, з одного боку, цілісності, єдності відповідних правових норм, а з іншого – їх розмаїття, диференціації за окремими сферами політико-правового життя. Необхідно охарактеризувати кожен з елементів системи конституційного права, особливу увагу